

DOCUMENTE DOBROGENE ÎN COLECȚIA MUZEULUI JUDEȚEAN SATU MARE

Acum mai bine de 30 de ani, instituția noastră intra în posesia unui exponat filatelic de valoare excepțională, intitulat *Omagiul Marii Uniri*, care aparținea unui cunoscut și împătimit colecționar din Tulcea, Grigore Cuculis. Colecția achiziționată a cuprins, la început, 946 de documente, la care s-au adăugat, în cursul anilor, un număr mare de scrisori, cărți poștale, care au aparținut unor combatanți de pe fronturile de luptă din toată Europa. În al doilea rând, colecția acoperă toate ținuturile României Mari, inclusiv meleagurile sătmărene, de unde se păstrează o valoroasă corespondență aparținând căpitanului Aurel Nistor, viitor om politic de succes în România interbelică.

Pentru că numărul documentelor este extrem de mare, am fost siliți să efectuăm o selecție drastică, având ca principiu de bază reflectarea, pe cât a fost posibil, a tuturor episoadelor participării României la conflict, iar în al doilea rând, valoarea informației cuprinsă în documente, insistând mai ales pe cele din anii 1916-1917, ani de dezastru, dar și de măreție a poporului Român.

Din acest punct de vedere, credem că documentele pe care le prezentăm sunt importante, deoarece, cu ajutorul lor, putem să restituim faptele istorice prin prisma și viziunea celor „mici”, a celor mulți, care în istoriografia tradițională nu-și prea găseau locul. În tratatele închinat Primului Război Mondial apelăm, în primul rând, la memoriile unor generali celebri și mai puțin la cei care au stat în tranșeele primei linii, zi de zi, ceas de ceas, adevărații eroi, cei mai mulți neștiuți.

În al doilea rând, acest gen de documente ne ajută să reconstituim starea de spirit reală a majorității soldaților și ofițerilor români, de pe diferitele teatre de luptă, idealurile pe care le nutreau. La unison, toți au sperat că lumea se va schimba în bine, iar sacrificiile lor să nu fie în zadar. Din păcate, așteptările marii majorități a combatanților au fost

* Dr., Muzeul Județean Satu Mare

** Inspector școlar, Inspectoratul Școlar Județean Satu Mare

înșelate și este evident că dramele României secolului al XX-lea își au sorgintea și în anii Primului Război Mondial și în perioada imediat următoare.

Nu în ultimul rând, documentele ne dovedesc, încă o dată, că românii sunt capabili de fapte extreme de vitejie, indiferent de privațiunile și încercările la care au trebuit să facă față în perioada Primului Război Mondial (înfrângeri, dezorganizare, foamete, boli etc).

Nimic nu prevestea izbucnirea războiului și pe teritoriul României, deși în cei doi ani care trecuseră de la declanșarea conflagrației mondiale, în august 1914, două tabere s-au înfruntat neconținut pe scena politică românească: adepții Antantei și intrării imediate a României în război, pe de o parte, iar de cealaltă parte adepții Triplei Înțelegeri și a intrării în luptă de partea ei. Și cum să se bănuiască aceasta, când nimeni nu se ocupa în mod vizibil de organizarea armatei sau de pregătirea populației pentru un viitor conflict sau de strângerea de rezerve alimentare suficiente etc.

Vasile Th. Cancicov, în volumul său de amintiri, creionează, în mod magistral, această situație: „Nu putea trece prin mintea nimănui că guvernul va intra într-un război, sau că pregătește războiul, când acorda această încredere unui om (generalul Iliescu - n.n), care nu numai că nu făcea nimic pentru pregătirea armatei, din contră, în ochii publicului și în mod obișnuit făcea noaptea zi, în zaifeturi pe la grădinele de petreceri din jurul Capitalei. Război fără pregătire n-a conceput nimeni. Războiul ce se dezlănțuise deja <de> doi ani fusese o grozăvie, cine să creadă că planurile de apărare ale țării sau de cucerire a Ardealului pot fi făcute în Bordei la Fronescu, mâncând mititei și bând șampanie șapte nopți din săptămână?”¹.

Chiar și un specialist militar de talia mareșalului Alexandru Averescu urmărea „și evenimentele de la noi cu un interes cu atât mai mare, cu cât îmi dădeam seama cât de puțini pregătiți, din toate punctele de vedere, ne-a surprins acest mare moment în istoria neamului nostru!”².

Astfel că nu era de mirare că lumea petrecea fără grijă, stațiunile erau pline de lume („nici că au fost vreodată atâta lume, băile pline întruna” - după cum rezultă dintr-o ilustrată trimisă din stațiunea Târgu Ocna de Gh. I. Gheorghiu, soției sale, aflată la Tecuci). Chiar și Vasile Cancicov, om aflat în centrul politicii românești, plecă fără

¹Vasile Th. Cancicov, *Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României. Jurnal zilnic 13 august 1916 – 31 decembrie 1918*, vol. I, București 1921, p. X.

²Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din războiu (1916-1918)*, București 1935, p.7.

grijă, cu toată familia, în stațiunea Sinaia, care era la câțiva pași de viitorul teatru de război.³

Și totuși, în această atmosferă de liniște și fără griji mai întâlnim și îndemnuri înălțătoare care prefigurează într-un fel vremurile eroice care erau pe punctul de a izbucni. Iată ce-i scrie Costică Papadopol fratelui său, Ghiță: „Cu muncă, sacrificii, încordare, suferințe se împlinesc faptele mari. Înainte cu energie și bucurie, căci fericirea, gloria te va urma pe suișul greu al vieții și vei dobândi astfel recompensa mult meritată”. (doc. nr. 1)

Toate sursele care vorbesc despre intrarea în război a României, produsă, după cum se știe, în 14 august 1916, sunt la unison când vorbesc despre entuziasmul general care a cuprins populația la declanșarea evenimentului.⁴

Și una din cărțile poștale vorbește despre atmosfera deosebită care domnea în fiecare localitate, în fiecare gară: „În direcția în care am plecat eri am mers foarte bine. Locuri în vagoane nemaifiind m-am suit pe coverta (acoperiș - n.n.) cu bagaje și soldați. De data aceasta mă aprovizionasem din București cu de toate, iar prin gări Crucea Roșie ne bombarda cu pâine și brânză, ne servea apă și limonadă”. (doc. nr. 6)

Un alt combatant, născut în 28 mai 1892, sublocotenentul Alexandru Nițescu, devenit locotenent în 1 noiembrie 1915, originar din Tulcea,⁵ scria în septembrie 1916 soției lui Florica, mutată la București, că „mobilizarea a fost primită de soldați cu bucurie și cu urale”. (doc. nr. 7)

Ofensiva românească s-a îndreptat în primul rând spre Transilvania, unde s-au concentrat principalele forțe ale armatei române (2 armate), care au pornit la atac în noaptea de 14-15 august 1916. Până în 20 august, armatele române reușiseră să treacă Munții Carpați și să elibereze un teritoriu de aproximativ 12.000 kmp.⁶

Aceste succese au fost stopate prin ofensivă germano-bulgaro-turcă, începută în dimineața zilei de 20 august 1916 pe frontul din Dobrogea și, în primul rând, asupra fortificațiilor de la Turtucaia. Amintim că la frontiera sudică cu Bulgaria erau organizate trei grupări de forțe: prima grupare de frontieră era formată din Corpul 6 Armată, Divizia 20 Infanterie, Diviziile 18 Infanterie și Divizia 1 Cavalerie. A doua grupare era Divizia 17 Infanterie, comandată de

³ Vasile Th. Canciov, *op. cit.*, p. X.

⁴ *Ibidem*; Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine amintiri din vremea celor de ieri*, București, 1992, p. 15.

⁵ *Anuarul armatei române pe anul 1916*, București, 1916, p. 888.

⁶ *Istoria militară a poporului român*, vol. V, București, 1988, p. 404.

generalul de brigadă Constantin Teodorescu, și se afla în capul de pod de la Turtucaia. În capul de pod de la Silistra se afla Divizia 9 Infanterie, comandată de generalul de brigadă Ion Basarabescu. În perimetrul dintre Dunăre și Marea Neagră se afla Divizia 19 Infanterie (comandant general de brigadă Nicolae Arghirescu) și numeroase trupe rusești.

Mai trebuie să menționăm că trupele inamice aveau în fruntea lor pe unul dintre marii comandanți ai Primului Război Mondial, feldmareșalul August von Mackensen, renumit strateg al armatei germane, care se făcuse remarcat pe fronturile din Polonia (Tannenberg), Serbia, Bulgaria, România, unul dintre puținii deținători (șase persoane) a Marii Cruci ai Crucii de Fier.

Turtucaia, care avea vreo 20.000 de apărători, conduși de un general nevolnic, s-a predat pe 25 august, armata română suferind una dintre cele mai grave înfrângeri din Primul Război Mondial (480 ofițeri și 28.020 soldați prizonieri)⁷. După cum spunea și mareșalul Averescu, *„la Turtucaia a fost un adevărat dezastru: Forțe ca la un Corp de Armată, parte măcelărite, parte luate. N-au scăpat decât răniții evacuați în primele faze ale luptei”*⁸.

O soartă mai bună a avut Divizia 9-a din zona Silistra, care, după o încercare eșuată de a veni în ajutorul celor din Turtucaia, a reușit să se retragă pe linia Ghiunegea-Parachioi-Calaici-Dobromirul din Vale. Din această perioadă avem și câteva cărți poștale, care ne ajută să ne facem o imagine a situației de pe frontul de sud. În prima, care datează din jurul datei de 27 august 1916, sublocotenentul Alexandru Averescu comunica soției sale: *„Până acum am intrat o singură dată într-o luptă grozavă. Am văzut și eu ce grozav e când gloanțele şuieră pe deasupra și șrapnelele se sparg”*.

Într-o altă scrisoare, Alexandru Nițescu îi scrie soției că *„până acum am luat parte la o luptă cu Bulgarii”* și-i cere să se mute în Tulcea la părinții lui, unde s-ar fi aflat mai în siguranță. Probabil bănuia că Bucureștiul va deveni ținta principală a unui atac general al dușmanului, nebănuind că acesta va ocupa toată Dobrogea. În altă carte poștală, adresată părinților săi din Tulcea, datând din 10 septembrie, scria: *„E însă o distracție stranie să asisti la lupte veritabile și teribile”*.

⁷ G. A. Dabija, *Armata română în războiul mondial (1916-1918)*, vol. I, București, f.a., p. 179-258 (autorul dă cifra de 39.000 ostași și ofițeri români aflați la Turtucaia); *Istoria militară a poporului român*, vol. V, p. 421-425.

⁸ Alexandru Averescu, *op.cit.*, p. 20.

Ce rezultă din informațiile de până acum? Marea masă a soldaților și ofițerilor era doritoare de luptă, dar fără experiență de front, având nevoie imperioasă de conducători adevărați, cu experiență, ceea ce, din păcate, nu era cazul cu mulți dintre conducătorii militari pe care îi aveam în acea perioadă (vezi cazul generalului Iliescu, ținut în fruntea armatei datorită prieteniei care îl lega de prim-ministrul României). Iar în al doilea rând, insuficienta dotare a armatei, care a trebuit să facă față, în această primă perioadă a războiului, unei dotări tehnice net superioare a forțelor atacatoare (aviație, artilerie, armament). Acest lucru reiese cu pregnanță din următoarea carte poștală adresată de Alexandru Nițescu părinților săi: *„De 15 zile brigada noastră a încercat cele mai grele lupte, lupte crâncene și numai cu nemții. Oricum sunt ei de nemți, cu toate aceste în sfârșit i-am răpus. Am avut de luptat mai mult cu tunuri teribile, zile întregi eram într-un iad de bubuituri și în sunetele cele mai mari... Până acum sunt sănătos și am scăpat teafăr. Însă mulți camarazi de-ai mei au murit”*. (doc. nr. 10)

Cronologic urmează ofensiva Armatei a III-a sub conducerea generalului Averescu (ofensiva de la Flămânda), menită să treacă Dunărea și să slăbească presiunea lui Mackensen asupra frontului din Dobrogea (18 septembrie 1916). Din păcate, între timp, începe contraofensiva dușmanului în Transilvania, care duce la retragerea trupelor românești și la stoparea acțiunilor Armatei a III-a.

În 23 septembrie/6 octombrie, ofensiva din Dobrogea este oprită, iar pe 19 octombrie generalul Mackensen reia ofensiva la Topraisar, atacând trupele Diviziei 19 (colonel Scărișoreanu). Pe 21 octombrie, inamicul ocupă Topraisar, în 22 octombrie - Constanța, în 23 octombrie - Medgidia.⁹

Urmează zile grele pentru toate unitățile armatei române, care, cu toată superioritatea sa morală, trebuie să cedeze rând pe rând toate pozițiile din Dobrogea și Muntenia. În octombrie 1916, sublocotenentul Alexandru Nițescu încă scrie părinților săi: *„Soldații noștri luptă cu multă vitejie și dă bine și sănătos”*. (doc. nr. 12)

Bătălia pentru capitala țării reprezintă doar un episod din lungul șir de dezastre din anul 1916. Constantin Argetoianu nota, în preajma bătăliei pentru București, că *„inamicul își adusese diviziile dislocate de la Verdun, și acum nemții, austriecii, ungurii și bulgarii năvăliseră cu toată puterea asupra noastră. Planul lor de a termina repede cu rezistența*

⁹ Vezi, pe larg, *România în războiul mondial 1916-1919...*, vol. III, p. 487-675.

românească devenise vădit... și să pună mâna, în România, pe o excelentă zonă de aprovizionare și pe rezervele noastre alimentare”.¹⁰

Ofensiva germană pentru ocuparea capitalei începe pe 12 noiembrie, iar pe 23 noiembrie, într-o miercuri, primele trupe germane ocupau Bucureștiul.

Și totuși, în această situație extrem de grea pentru țară, soldații și ofițerii români nu-și pierduseră speranța, crezând în destinul României. Iată ce scrie locotenentul Traian Stănescu¹¹, din Divizia 2 Cavalerie, soției sale, Elena, din Galați: „Îți scriu acum câteva rânduri înainte de o mare luptă cu forțele inamice copleșitoare. Ne batem să apărăm capitala acestei țări azi atât de năpăstuită. Curaj tuturor românilor noștri. România nu poate fi nimicită de vreo hoardă. Stă scris pe săbiile noastre. Cu Dumnezeu înainte pentru această Sfântă Țară Românească”. (doc. nr. 13)

Pe 21 noiembrie/4 decembrie, armata română a început retragerea generală spre Moldova, care s-a încheiat pe linia Siretului de Jos, unde au rămas în apărare trupele rusești și cele ale Armatei II române. Celelalte trupe au fost trimise în Nordul Moldovei pentru refacere.¹² În același timp, se reorganizează armata, fiind create două armate în loc de patru. Armata II română, comandată de generalul Alexandru Averescu, formată din Corpul 2 Armată (diviziile 1, 3, 12), și Corpul 4 Armată (diviziile 6, 7, 8). Armata I română, comandată de generalul de divizie Constantin Christescu, formată din Corpul 1 Armată (diviziile 2, 4, 11) și Corpul 3 Armată (diviziile 5, 13, 14).¹³

În același timp se desfășoară un intens proces de instrucție, școli și centre, pe lângă diferite eșaloane, apar peste tot în Moldova, instruind militarii în mânăuirea armamentului, învățându-i pe ofițeri noile principii de tactică militară, rezultate din experiența celor doi ani de război. La acest proces, un rol extrem de important l-a avut misiunea militară condusă de generalul Berthelot.

Se păstrează mai multe documente despre această atmosferă de pregătire a unor noi cadre. Prima este o carte poștală, trimisă, după 2 decembrie 1916 din Iași, de către un combatant (Seraphides) ajuns la Școala de Artilerie a Regimentului 7 Roșiori.

Ceea ce frapează este faptul că, deși în Moldova domneau frigul, foametea și bolile, la școală se asigurau condiții decente de viață, în așteptarea începerii instrucției: „La 2 decembrie pe 3 ore noaptea am

¹⁰ Constantin Argetoianu, *op. cit.*, p. 49.

¹¹ Era ofițer de carieră, născut pe 2.06.1889, ajuns locotenent pe 1 noiembrie 1914, cf. *Anuarul armatei române*, 1916, p. 518.

¹² Radu R. Rosetti, *Mărturisiri (1914-1919)*, București, 1997, p. 161.

¹³ *Din istoria militară a poporului român*, vol. V, p. 520.

ajuns cu bine la Iași după o obositoare călătorie. În dimineața zilei m-am prezentat la școala unde sunt încă de ziua găzduit f<oarte> bine, cum nici nu mă așteptam. Am un pat bun și o mâncare destul de abundentă și gustoasă. Ni se servesc câte 3 mese fiecare zi. Dimineața un ceai bun și la prânz câte două feluri de mâncare ca: prune cu carne, tocană cu măămăligă, cartofi cu carne, măămăligă cu brânză, etc. Astfel încât sunt f<oarte> mulțumit în această privință. Până în prezent nu s-a aranjat nimic cu noi astfel numai mâncăm și ne culcăm". (doc. nr. 16) Probabil că documentul datează după data de 25 decembrie, data căderii Brăilei sub ocupație nemțească, deoarece militarul își exprima tristețea pentru soarta părinților și a Brăilei. „Un lucru mă întristează f<oarte> mult soarta D<umnea>v<oastră> și a Brăilei.”

O altă carte poștală este trimisă de medicul Constantin Turcu din Corpul 3 Armată, în care vorbește de procesul de refacere: „Ne-am stabilit în fine dar cam departe ca să cerc pe vremea asta să vă mai văd. Bine ca să zic așa, pentru timpurile noastre. Ne refacem, ne prefacem și așteptăm să ieșim din iarnă – restul ...? (adică semn de întrebare)". (doc. nr. 17)

Dumitru Nițescu scria părinților săi dintr-o școală regimentală așezată într-o pădure: „Suntem într-o pădure și m-am pârlit de parcă sunt fundul unui ceaun de fiert ciorbă. Nu fiți îngrijorați că eu n-am scris până acum. Eu sunt bine, mai sănătos ca oricând. Îmi priește milităria și nu degeaba făceam eu de când eram tovil (țivil - n.n) la dreapta și la stânga toată ziua. Acuma am puțin de lucru, alerg toată ziua călare pe un Ducipal cam spălăcit, dar bun și mășor și fac la crochiuri. Am fost propus spre avansare, dar până acuma nu a venit la nimeni nimic". (doc. nr. 18). Același Dumitru Nițescu îi scrie fratelui său Ion Nițescu, inginer silvic, pe 8 iunie 1917, descriindu-i activitățile pe care le desfășura: „Tot timpul sunt călare, alerg de pe un deal pe altul, făcând măsurători și crochiuri și ridicând diferite sectoare pe planșetă în vederea luptelor cari o să urmeze". (doc. nr. 19)

Constantin Turcu, medic militar în Regimentul 2 Grăniceri, cerea prietenului său Fanny Gheorghiu, aflat la Tecuci, să-i facă rost de niște tratate de medicină pentru a-și susține doctoratul, deoarece „războiul tinde să mă îmbătrânească...". (doc. nr. 26)

În orice caz, la începutul lunii iunie, pregătirile armatei române s-au încheiat, astfel încât Marele Cartier General putea să se gândească acum la acțiuni ofensive în zona Focșani-Nămoloasa, menite să nimicească forțele inamice. Această bătălie, cunoscută îndeobște sub numele de Bătălia de la Mărășești, începe pe 9 iulie, printr-un foc de

artilerie nimicitor din cele 228 de guri de tun aflate la dispoziția Armatei II.¹⁴

Moralul trupelor române era extrem de ridicat. Toți cei care stăteau în tranșeele liniilor de apărare sperau că sacrificiul lor va contribui la crearea unei Româнии mai luminoase și mai drepte. Scrisoarea sublocotenentului Fanny Gheorghiu este o reflectare fidelă a sentimentelor corpului ofițeresc român și nu numai: „*Sperăm că în curând vom rupe nodul gordian și vom trece în sunetul trâmbițelor fanfarelor victorioase peste ei, să luăm aceia ce e al nostru. Vor fi ploii de bucurii și dureri, decepții și de mândrie – furtuna va trece însă – și un soare limpede, cald, soarele dreptății va lumina pământul liber și o lumină mai bună. Din țărâna acestui pământ liber va ieși rodul viitor, rod cinstit, adevărat, egal, drept. A, dar eu vorbesc ca cel care a mâncat și apoi deinde filosofari¹⁵ și îmi vine să turbez când vă știu în ce strâmtoare vă găsiți. E însă vremea privațiunilor, a virtuților, a calităților de tot soiul. Și a ști să rabzi, a suferi e o virtute și onoare a oamenilor virtuoși*”. (doc. nr. 21)

După oprirea atacului de la Mărăști, din cauza căderii frontului rusesc din Galiția, urmează contraofensiva trupelor germane, de sub conducerea feldmareșalului Mackensen în sectorul Mărășești, cu scopul de a distruge trupele române și a ocupa Moldova în răstimp de două săptămâni. Atacul începe în noaptea de 23-24 iulie 1917, când sutele de tunuri grele nemțești au supus pozițiile românești unei canonade nimicitoare. S-au scris mii de cărți și articole despre această bătălie. Mărturiile pe care le prezentăm vin din partea unor combatanți care au fost, zi de zi, în prima linie, conștienți că își puneau viața la bătaie: „*Nu știu, Ioane, de-oi scăpa de aici, dar de-oi scăpa multe am să-ți zic*”, scria locotenentul Ștefan Dumitru, în toiul bătăliei, lui Ioan Dumitru, învățător în Foltești. Reproducem rândurile cărții poștale mai ales că ele confirmă câteva episoade eroice ale Regimentului 32 „Mircea”, rămasă în istoria militară: „*N-am răgazul necesar să-ți scriu azi mai multe, aici șueră gloanțele și obuzele și șrapnelele ca în iadul de pe lumea aialaltă, dacă o fi undeva altă lume. Suntem atacați în valuri de nemți, că te miri de unde răsar alții pe câți secerăm aici. Ai noștri ieri au trecut la atac în cămeși și izmene de căldură ce era: Arșiță mare soarele dădea și arșiță de atâtea explozii de obuze și șrapneluri... iadul pe pământ nu alta. Au căzut și de-ai noștri și inamicul ce să-ți zic, stive stau leșurile lor în această țară a nimănui. Stau cu casca pe cap și când dorm, că se doarme câteva minute pe noapte, în picioare, ațipit pe mitraliera încinsă*”

¹⁴ Vezi Alexandru Averescu, *op. cit.*, p. 184-186; V. Mocanu, *op. cit.*, p. 138-58.

¹⁵ De fapt, este doar o parte dintr-un proverb latin celebru: „*Primum vivere deinde philosophari*” („Mai întâi să trăiești și apoi să filosofezi”).

care fierbe de atâta foc. Nu am dormit nimeni din ai noștri de câteva zile că nu se poate și primejdia ne paște de pe tot locul. Ori noi, ori ei, dar cred că o să fie noi că se bat românii ca lei de la Plevna lui 877 că d-aia sunt români și pământul sfânt al nostru nu se poate da cu una două... Nu știu nimic de Marin și Petre al lui Nea Vasile. Cred că au căzut bieții la o pădure de-aici, ce-i până la Răzoare, la câțiva pași de mine. Spune-i lui Culai că frate-su a căzut rănit acu două zile, după ce s-o purtat ca cei mai bravi, cu dreapta lovită, a tras la mitralieră cu stânga până l-o luat cu brancarda căzut peste bandă. Zic că o să scape". (doc. nr. 25) Episodul cu soldații Batalionului 3, Regimentul 32, porniți la atac în cămeși și izmene este confirmat și de jurnalul de operațiuni al regimentului, trupele germane sperindu-se, crezând că au de-a face cu africani (după mărturiile prizonierilor).¹⁶

Bătălia de la Mărășești a ținut până în data de 21 august și a consemnat un număr uriaș de pierderi și de-o parte, și de cealaltă: 47.000 soldați și ofițeri din partea Armatei 9 germană, 26.000 de soldați și ofițeri din Armata 1 Română și 20.000 de soldați și ofițeri din Armata 4 rusă.¹⁷

Combatantul Gheorghe Alexandrii consemna laconic într-o carte poștală, trimisă fratelui din Sulina: „Am ieșit cu bine cu ajutorul Celui de Sus. Au avut loc înclăștări mari și năprasnice. Nu-ți scriu mai mult, că nu am vreme și stau în câmpie deschisă...". (doc. nr. 24)

Deși învingători pe câmpul de luptă, românii nu s-au putut bucura de roadele sacrificiilor făcute, din cauza căderii frontului rusesc, ei trebuind să încheie armistițiul rușinos de la Buftea (februarie 1918). Abia în toamna anului 1918 armata română renaște, pornind, din nou, pe frontul din Ardeal și reușind ca pe 4 august 1919 să ocupe Budapesta, de unde Vasile Jora putea să-i scrie soției cu satisfacția datoriei împlinite: „Necazurile sunt multe, să mulțumim însă lui Dumnezeu că m-a învrednicit pe mine, tatăl vostru, a fi printre cei ce istoria îi va mări cât va trăi omenirea". (doc. nr. 34)

Era încununarea supremă a anilor de jertfă și suferințe imense, dar care au scos în evidență că românii, atunci când sunt conduși bine, sunt capabili de fapte extraordinare, lucru pe care îl observa atât de bine, în 1916, Nicolae Filipescu, unul din artizanii României Mari: „Ei bine, nu am nici un merit, am avut credința neștrămutată că în poporul

¹⁶ Mărăști, Mărășești, Oituz - Documente Militare, București, 1977, p. 215-216.

¹⁷ V. Mocanu, *op. cit.*, p. 206.

nostru zace un fond de admirabilă bărbăție, căreia îi trebuie numai un mediu prielnic, pentru a se dezvolta și disciplina”.¹⁸

DOCUMENTE

1

1916 mai 25, Botoșani. Costică Papadopol îl felicită pe fratele său, Ghițu Papadopol, viitor combatant, cu ocazia zilei de naștere.

„Dragă Georgică,

Cu muncă, sacrificii, încordare, suferințe se împlinesc faptele mari. Înainte cu energie și bucurie, căci fericirea, gloria te va urma pe suișul greu al vieții și vei dobândi astfel recompensa mult meritată. Dumnezeu te va ajuta.

Cu cele mai calde felicitări, La Mulți Ani.

Te sărută cu drag, Costică”¹⁹

Destinatar: Ghițu Papadopol, Strada: Elena Doamna, Nr. 1, Tecuci
<Ștampila> : Botoșani 25 mai 1916

2

1916 iulie 1, Târgu Ocna. Carte poștală adresată de Gh.I. Gheorghiu soției sale din Tecuci, reflectă starea de liniște și trăire intensă a oamenilor în preajma războiului.

„Iubiților,

Astăzi Duminică s-au întors lucrurile la lac, lume multă că nici tramvaiele la fiecare 5 minute îi cară mereu, nici că au fost vreodată atâta lume, băile pline întruna, eu sunt în a 4-a baie rece, cu duș le fac, de minune, diseară plec la Co<n>stanța ca să văd și acolo să le fac vreo trei băi de mare. Vă voi scrie de acolo. Pe acasă cred <că este> liniște. Sunt bine.

Vă sărut, Gh.I. Gheorghiu

Am scris și lui Costică, la Govora, cred că ne vedem în Tecuci”²⁰

Destinatar: D-nei Elena Gh.I. Gheorghiu, Tecuci

<Ștampile>: 3 iulie 1916; Târgu Ocna 30 iunie 1916

3

¹⁸ M. Polizu-Micșunești, Nicolae Filipescu. *Însemnări 1914 -1916*, București, 1936, p. 258.

¹⁹ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 31.107, f. 1.

²⁰ *Loc. cit.*, inv. 31.110, original, f. 1.

1916 august 14 <?>. Carte Poștală adresată de soldatul Omer Memet, vărului său, Caitani Memet. Făcea parte din Compania 1, Regimentul 34, divizia a 10-a, aflată atunci în rezerva strategică a Marelui Cartier General și cantonată în zona Ghergani-Vizurești-Ciocănești-Fundata-Bucoveni-Cosaba²¹.

„Multe complimente la Caitani Memet. La Carta Poștală și nu m-ai trimis un răspuns. De rog Don Caitani Memet trimite un Carta Poștal ne greșit. Multe Co<m> plimente Compliment Fumilia Caitanii Memet dal (de la - n.n.) Caitanii Memet. Te rog trimite un Carta Poștal acasa la mine. Îi scris cu Turcește phinca turcește nu merge la casa despre mine. Bine și Sănătos, De rog Caitani Memet trimite văr 20 lii (lei - n.n.) Do<a> men Mamă. Trimet Carat Postal.”²²

Expeditor: Adr<e>sa Armatei de Operațiuni - Corpul Armatei - Divizia 10 Regim<entul> 34

Campania 1

Destinatar: D-nul Caitani Memet La Macala Siganiască Constanța

<Ștampile>: Constanța mandate 14 august 1916; Armata de operații; Divizia 10; Liber la expediție

4

1916 august 27 (Silistra). Sublocotenentul Alexandru Nițescu îi scrie soției sale Florica, aflată în București, de pe frontul de la Silistra. Făcea parte din Brigada 19 Infanterie, Divizia 9.

„Draga mea Florica,

Eu sunt sănătos, dar mi-e dor așa de mult de tine, cum nu-ți închipui. Până acum am intrat o singură dată într-o luptă grozavă. Am văzut și eu ce grozav e când gloanțele şuieră pe deasupra și șrapnelele se sparg. În orice caz, eu am poziție mai ferită. Deocamdată sunt tot unde știi, dar nu cred să stăm mult.

Scrie și acasă că eu abia am timp să mă mai gândesc la tine. Te sărut de mii de ori.

Al tău Sandu.”²³

Expeditor: Nițescu Alex, Sublocotenent Brigada 19 i<nfanterie>

²¹ G. A. Dabija, *Armata Română în războiul mondial (1916-1918)*, vol. I, București, f. a., p. 116.

²² Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 31.122, original, f.1.

²³ *Loc. cit.*, inv. 30.898, original f. 1.

<Ștampile>: Cenzura militară Reg. V<ânători>: Ialomița nr. 23; Ștampilă ilizibilă București²⁴

5

1916 august 29 <?> Sublocotenentul Alexandru Nițescu îi scrie soției Florica, sfătuind-o să se mute din București în Tulcea din cauza situației instabile de pe frontul de sud, românii pierzând Turtucaia, Silistra și sudul Dobrogei în favoarea trupelor germano-bulgare.

„Draga mea Florica,

E așa de greu când nu am nici o știre de la tine, cum nu-ți închipui, noi am plecat de unde eram²⁵. Tu mai ești în București? Eu te-aș sfătui să te duci la Tulcea, pentru că acolo ești mai în siguranță. Ar fi bine să pleci cât mai degrabă. Eu sunt sănătos. Până acum am luat parte la o luptă cu Bulgarii. Scrie-le și celor de acasă vești de la mine. Tu ce mai faci? Pe la Târgoviște ce mai vești...

Transmite tuturor complimentele mele. Pe tine te îmbrățișez de mii de ori

Al tău soț, care te dorește mult. Sandu”²⁶

Expeditor: Nițescu Alexandru, Sublocotenent Brig. 19 Infanterie

Destinatar: Florica Nițescu, La d<omnu>l Georgescu, Calea Dudești 231 București

<Ștampile>: 1 septembrie 1916 București; ilizibilă, Liber la expediție Armata de operații

6

1916 septembrie 2 <Băilești>. Carte poștală expedită de sublocotenentul medic Grigoriu N. Gheorghe din Regimentul 81 Infanterie lui I. Mustăcescu din Buzău, în care îi descrie atmosfera deosebită creată de Crucea Roșie prin gări.

„În direcția în care am plecat eri am mers foarte bine. Locuri în vagoane nemaifiind m-am suit pe coverta unui vagon cu bagaje și soldat. De data aceasta mă aprovizionasem din București cu de toate, iar prin gări Crucea Roșie ne bombardea cu pâine și brânză, ne servea apă și limonadă. Am mers așa de bine și deși soare, fuga trenului făcea un curent așa de plăcut și de sus

²⁴ G.A. Dabija, *op. cit.*, p. 144.

²⁵ Pe 26 august 1916, ora 16, Divizia 9 primește ordinul de a se retrage din zona Silistra și se cantonează în zona Lipnița-Coslugea-Cuiungiuc-Garvănu Mic, cf. G.A. Dabija, *op.cit.*, p. 278.

²⁶ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. nr. 30.898, original f.1.

de pe vagoane se vede prea frumos totul în jur²⁷. Ai impresia adevărată că sbori. Sunt foarte bine și ca sănătate și cu celelalte.

Știri mai multe cred că v-o fi dus Alexandru, cu care m-am văzut în capitală.

Cu dor și drag George²⁸

Expeditor: Grigoriu N. Gheorghe, Medic Sublocotenent Regimentul 81 infanterie

Destinatar: I. Mustăcescu, Str. Mihai Bravul Buzău

<Ștampile>: Băilești 2 septembrie 1916 - Armata de operații Reg. 81. inf. Comp. 12.

7²⁹

1916 septembrie 5 <?>. Carte poștală trimisă de sublocotenentul Alexandru Nițescu din Brigada 19 Infanterie, Divizia 9-a Infanterie, soției sale, Florica, în care pomenește despre starea de spirit ce-a domnit în armată la auzul veștii mobilizării.

„Drăguța mia soție

Probabil că n-ai primit scrisorile mele din cauza cenzurei. Eu sunt tot unde mă știi. Acum draga mea va trebui să rămâi până pe joi sau pe vineri acolo. Nu-ți poți închipui cât sunt de ocupat și ce mult te doresc. Adese ori sunt foarte trist că mă gândesc ce bine era în sat. Nu știu dacă vom rămâne aici, în tot cazul eu îți voi scrie și te voi ține în curent. Tu de-asemenea scrie-mi. Nici eu n-am primit nimic de la tine. Eu sunt sănătos, pe aici e liniște, deși suntem mobilizați. Mobilizarea a fost primită de soldați cu bucurie și cu urale. Dacă cumva vom pleca de aici, atunci îți voi scrie. Cred că peste o zi două să-ți trimit vreo 300 lei, să ai dacă vei veni aici.

Lucrurile tale au rămas în sat într-o cameră încuiată. Ce mai fac cei de pe-acolo, sărută pe micuțu pentru mine. Cici ce mai face?

Te sărut cu mult dor, al tău soț Sandu”

Expeditor: Al. Nițescu, Sublocotenent Brig. 19 Infanterie

Destinatar: Florica A. Nițescu, la D^{omnu}l Georgescu Calea Dudești no. 231 București

²⁷ Regimentul 81 Infanterie a făcut parte, în această primă fază a războiului, din Detașamentul Argeș, aflat pe Argeș, alături de unități din Regimentele 84, 49, 42 Infanterie și escadroane din Regimentele 5, 6 Călărași, precum și o baterie din Regimentul 9 Artilerie, cf. *România în războiul mondial 1916-1919*, vol. III, partea a II-a, București, 1941, p. 871.

²⁸ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30. 892, original, f. 1.

²⁹ *Loc. cit.*, inv. 30.888, original, f. 1.

<Ștampile>: Silistra 5 sept. 1916; București 8 sept. 1916; Armata de operații Divizia a 9-a Liber la expediere

8³⁰

1916 septembrie 10 <?>. Carte poștală a sublocotenentului Alexandru Nițescu, din Brigada 19 Infanterie, trimisă părinților săi din Tulcea, în care le dă vești despre situația în care se află.

„Iubiții mei,

Eu sunt sănătos. E însă o distracție stranie să asști la lupte veritabile și teribile. Sunt însă înapoia frontului, mai întotdeauna lângă colonelul meu.³¹ Știți cred că vești nu vă pot da pentru că n-ar ajunge scrisorile pe care le trimit. Cu Florica nu corespund<ez> decât cu telegrame. Eu îi scriu, dar nu primesc nimic. I-am scris să vină la Tulcea, căci la Silistra nu mai e chip.

Al vostru Sandu”

Expeditor: Al. Nițescu, Sublocotenent Brigada 19 Infanterie

Destinatar: Dumitru Nițescu Director Școala No. 1 băieți Tulcea

<Ștampile>: Tulcea 10 sept. 1916; Călărași, Liber la expediție; Reg. Vânători. Ialomița No. 23

9³²

1916 septembrie 15 <?>. Carte poștală expedită de sublocotenentul Alexandru Nițescu soției sale, Florica, aflată în București, comunicându-i că nu se mai află la Silistra.

„Dulcea mea conică,

Sunt sănătos și te doresc mult. Ași vrea să te văd, dar e rău căci nu se poate. Până acum n-am primit nici o știre de la tine. Comunică-mi telegrafic ce faci și dacă mai ești prin București. Eu nu mai sunt unde știi. Poate că va da Dumnezeu să te văd mai curând. ...că nu mai vine nici o știre de la tine. Tu scrie-mi și pe partea din față nu pune localitatea.

Al tău Sandu”

³⁰ Loc. cit., inv. 30.888, original, f. 1.

³¹ Brigada 19 Infanterie era comandată de colonelul N. Mihăiescu și era formată din Regimentul 7 Vânători, sub conducerea locotenent-colonelului Păulean (mort în anul 1919 în județul Satu Mare), Regimentul 23 Infanterie, comandat de colonelul Constantinescu, și Regimentul 35 Infanterie, comandat de locotenent colonelul Botez, cf. G.A. Dabija, op. cit., p. 260.

³² Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30. 899, original, f. 1.

Expeditor: Nițescu Alex<andru>, Sublocotenent Brig. 19 I<nfanterie>

Destinatar: Florica A. Nițescu la D<omnul> Georgescu București
Calea Dudești 231

<Ștampile>:15 sept. 1916 – București; Liber la expediție

10³³

1916 septembrie 25 <?>. Carte poștală a sublocotenentului Alexandru Nițescu adresată părinților săi din Tulcea, în care le descrie luptele teribile duse cu trupele germane timp de 15 zile în Sudul Dobrogei.

„Iubiții mei,

Primii o scrisoare de la voi în care îmi spuneți că n-aveți nici o știre de mine. Eu v-am scris mai multe. De 15 zile brigada noastră a încercat cele mai grele lupte, lupte crâncene și numai cu nemții. Oricum sunt ei de nemți, cu toate aceste în sfârșit i-am răpus. Am avut mai mult de luptat cu tunuri teribile, zile întregi eram într-un iad de bubuituri și în sunetele cele mai mari.

Acum de două zile suntem departe de foc spre a ne odihni. Ne găsim în satul unde este nenea Mitu pe care l-am văzut eri³⁴. I-am văzut pe toți ai lui. Ei nu m-au cunoscut decât după ce le-am spus cine sunt. Până acum sunt sănătos și am scăpat teafăr. Însă mulți camarazi de-ai mei au murit. Voi cum o mai duceți cu sănătatea? Ionel ce mai face? Mitică a intrat la școala militară? Paostea și bunica ce mai fac? Florica mea este la București. I-am scris să vină la Tulcea și mi-a răspuns că vrea să vină și caută timpul când nu ar fi așa de mare aglomerație.

Vă sărut de mii de ori. Al vostru care vă dorește Sandu”

Expeditor: Al. Nițescu, Sublocotenent Brig<ada> 19 I<nfanterie>

Destinatar: Dumitru Nițescu, Direct<or> Șc<oala> No.1 băieți
Tulcea

<Ștampile>: Tulcea1916; Armata de Operații Liberă expediție;
Of. Poștal al Diviziei 25 sept. 1916

11³⁵

³³ Loc. cit., inv. 30. 902, original, f. 1.

³⁴ La începerea ofensivei Armatei a III-a Române pe frontul de Sud și în Dobrogea, pe 18 septembrie 1916, Divizia 6 se găsea în rezervă la Irvinezu Mare și Irvinezu Mic, cf. G.A. Dabija, *op.cit.*, p. 377.

³⁵ Loc. cit., inv. 30.900, original, f. 1.

1916 octombrie 16 <?> Carte poștală a sublocotenentului Alexandru Nițescu adresată soției sale, Florica, aflată la Tulcea, în care îi cere vești despre situația de acasă.

„Dragă Floricel,

Sunt mai bine de o săptămână de când n-am mai primit nimic de la tine. Ce mai faci? Nu mi-ai răspuns de primirea banilor. Telegrafiază-mi dacă i-ai primit și dacă ești sănătoasă. Telegrafiază-mi dacă pleci la Tulcea. Îmi scrie de acasă că a trimis pe Ionel să te ia la Tulcea. Sunt foarte nerăbdător să aflu vești de la tine. Sunt de părere mai bine să-mi telegrafiezi decât să-mi scrii, măcar de două ori pe săptămână, în privința sănătății și unde te găsești. Chiar acum scriu și acasă³⁶.

Al tău soț care te dorește mult, Sandu

Eu am vorbit la telefon cu [...]

Tocmai acum primi telegrama de primire a banilor. Îmi pare așa de bine.”

Expeditor: Al. Nițescu, Sublocotenent Brig<ada> 19 Infanterie

Destinatar: Florica A. Nițescu La Școala No. 1 băieți Tulcea

<Ștampile>:16 octombrie 1916 Tulcea; Ștampila of<iciului> Poștal al Diviziei; Ștampila Armatei de operații Regim<entul>. V<ânători>. Ialomița nr. 23

12³⁷

1916 octombrie <?>, <?>. Carte poștală a sublocotenentului Alexandru Nițescu, adresată părinților săi din Tulcea, în care le comunica, printre altele, că soldații români „luptă cu multă vitejie”.

„Iubiții mei,

Azi primi o telegramă de la Florica în care îmi spune că a primit banii și că pleacă la Tulcea. Îmi pare foarte bine și acum sunt mai liniștit. De asemenea am primit și scrisoarea lui Giorgică care mi-a făcut mare plăcere. Mitică a plecat la școala militară? Eu sunt sănătos și bine. Soldații noștri

³⁶ Pe 19 octombrie 1916, ofensiva lui Mackensen începe la Topraisar, atacând trupele Diviziei a 19 (col. Scărișoreanu). Pe 21 octombrie cade Topraisarul, pe 22 octombrie - Constanța, pe 23 octombrie - Medgidia. Abia pe linia Boascic-Tașaul și apoi pe linia Dăieni-Alifacă-Cogeaalac (20 oct./2.nov.-21 oct./3 nov. 1916), frontul se stabilizează, dar, mai târziu se retrage peste Dunăre.

³⁷ Loc. cit., inv. 30.898, original, f. 1.

*luptă cu multă vitejie și dă bine și sănătos*³⁸. *Vă sărut și vă îmbrățișez cu toată dragostea.*

Al vostru Sandu"

Expeditor: Al. Nițescu, Sublocotenent Brig<ada> 19 Infanterie

Destinatar: Dumitru Nițescu, Șc<oala> No. 1 băieți Tulcea

<Ștampile>: Tulcea. oct. 1916 (după 18 oct.); Ștampila Oficiului Poștal al Diviziei; Armata de operații. Liberă expediție. Regim<entul> V<ânători> Ialomița No. 23

13³⁹

1916 noiembrie <23>, <?>. Carte poștală a locotenentului Traian Stănescu din Divizia 2 Cavalerie adresată soției sale, la Galați, în care își exprima încrederea în destinul României, care nu putea pieri, deși era tocmai pe punctul de a-și pierde capitala.

„Draga mea,

*Îți <scriu> acum câteva rânduri înainte de o mare luptă cu forțe inamice copleșitoare. Ne batem să apărăm capitala acestei țări azi atât de năpăstuită. Curaj tuturor românilor noștri. România nu poate fi nimicită de vreo hoardă. Stă scris pe săbiile noastre. Cu Dumnezeu înainte pentru această sfântă țară românească*⁴⁰. *Traian.*

*P.S: Bărbatul Augustei a căzut ieri străpuns de o șrapnilă [...]*⁴¹. *Nu le spune tu nimic. Las-i să afle de la [...]*

*P.S: Să nu-mi mai trimiți nimic până ce nu primești de la mine [...]*⁴²."

Expeditor: L<ocotenent> Stănescu Traian, L<ocotenent> Div<izia> a 2 cavalerie la St<atul> M<ajor> operativ

Destinatar: Elena T. Stănescu Str. Domnească Galați

14⁴³

³⁸ Pe 20 octombrie, Divizia a 9-a ocupa poziții de la nord de Dăieni, cota 117 - Făgărașu Nou, cota 188, cf. G. A. Dabija, *op. cit.*, p. 450.

³⁹ *Loc. cit.*, inv. 30.831, original, f. 1.

⁴⁰ Divizia a 2-a cavalerie a făcut parte din Grupul de Armată G-ral Prezan – grup de apărare a Dunării și apoi a Capitalei, ca divizie de manevră, alături de Diviziile 18 și 9/19. Luptase de la începutul războiului, trecând Carpații, evidențiindu-se în bătălia de la Magheruș (25 sep./8 oct.- 29 sep./12 oct. 1916), intrând în componența Armatei de Nord. În amintirea eroilor ei, la Iași s-a ridicat un monument. În orice caz, primele trupe germane au intrat în București în după-masa zilei de 23 noiembrie, într-o zi de miercuri, cf. Vasile Th. Cancicov, *op.cit.*, vol.I, p. 206.

⁴¹ ilizibil

⁴² ilizibil

1916 octombrie-noembrie <?>, <?>⁴⁴ Carte poștală a sublocotenentului Alexandru Nițescu din Brigada 19/40 Infanterie, adresată soției sale, Florica, refugiată înainte de căderea Tulcei la Galați.

„Iubita și buna mia fetiță,

Sunt sănătos și bine. Am primit niște cărți poștale de la tine în care îmi spui că stați pe Str. Vulturului No.33, când eu știam că stați pe Sf<inții> Împărați No.13. Eu îți scriu pe Vulturului No. 33. Să-mi scrii imediat pe ce adresă stai, ca să pot să-ți trimit 500 sau 600 lei.

Telegrafiază-mi dacă ești în Galați și dacă stați mai mult. Mi-e foarte dor de tine și sper să te văd.

Ce mai fac ceilalți. Sunt sănătoși. Eu dacă n-aș fi ocupat m-ar omorî dorul de voi, dar sunt foarte ocupat. Astăzi fusei mai liber. Pentru ziua de mâine așteptăm vizita M<ajestății> S<ale> Regelui, dar s-a amânat. Bunica ce mai face? Georgică ce face cu liceul? Până acum toate bune, numai că primesc scrisori puține de la voi și cu puțin conținut. O să mă supăr până la urmă.

Vă sărut și vă îmbrățișez pe toți de mii de ori. Sandu

Am primit pachetul pentru care îți pup ochii.”

Expeditor: A<lexandru> Nițescu, Sublocotenent Brig<ada> 19/40 I(nfanterie)

Destinatar: Florica A. Nițescu, Strada Vulturului 33 Galați

<Ștampile>: Cenzura Reg. 7 Vânători Stat Major Reg.

15⁴⁵

1916 noiembrie 20 <?>. Carte poștală a sublocotenentului Alexandru Nițescu, adresată părinților săi, refugiați din Tulcea la Galați, în care cere să fie informat amănunțit despre refugiu.

„Dragii mei,

Nici eri, nici azi nu primi nimic de la tine. Ce mai faci? Eu sunt sănătos. Pe aci a început oleacă de frig. Draga mea, trimite-mi niște mănuși de piele sau de lână, groase de tot. Tu cum ești pregătită de iarnă? Trag multă speranță că o să pot să vin până la Galați să vă văd.

⁴³ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.903, original, f. 1.

⁴⁴ Tulcea fost ocupată de bulgari pe 11 decembrie 1916, deci cartea poștală a fost trimisă înainte de această dată, cf. G. A. Dabija, *op.cit.*, p. 458.

⁴⁵ *Loc. cit.*, inv. 30.901, original, f. 1.

Eu cu mult dor și dragoste aștept un moment să vă văd. Cred că dorința aceasta îmi va fi răsplătită și voi putea să vă văd. Vă sărut de mii de ori, al vostru fiu și soț, Sandu.

Scrie-mi mai des și mai amănunțit, cum ați plecat din Tulcea, dacă ați luat toate lucrurile. Ce lucruri ați lăsat acolo și în seama cui? Sandu"

Expeditor: Sub<locotenent> Al<exandru> Nițescu, Sublocotenent Brig. 19/40 I<nfanterie>

Destinatar: Florica Nițescu, Strada Vulturului 33 Galați

<Ștampile>: - Galați 20 noiembrie 1916 - Cenzura

16⁴⁶

1916 decembrie <după 25> Iași. Carte poștală expediată lui Spiridon Seraphides din Brăila, de fiul său, ajuns la Iași la Școala de artilerie a Regimentului 7 Roșiori. El își exprimă tristețea pentru soarta părinților și a Brăilei.

„Iubiți părinți,

La 2 decembrie, pe 3 ore noaptea, am ajuns cu bine la Iași după o obositoare călătorie. În dimineața zilei m-am prezentat la o școală unde sunt încă din ziua întâi găzduit <foarte> bine, cum nici nu m-așteptam. Am un pat bun și o mâncare destul de abondentă și gustoasă. Ni se servesc câte 3 mese fiecare zi. Dimineața un ceai bun și la prânz câte două feluri de mâncare ca: prune cu carne, tocană cu mămligă, cartofi cu carne, mămligă cu brânză, etc. Astfel încât sunt <foarte> mulțumit în această privință. Până în prezent nu s-a aranjat nimic cu noi, astfel numai mâncăm și ne culcăm.

Un lucru mă întristează <foarte> mult soarta D<umnea>v<oastră> și a Brăilei.⁴⁷

Mă grăbesc acum, al D<umnea>v<oastră> fiu, Școala nouă de artilerie la Reg<imentul> 7 Roșiori."

<Ștampila>: Cenzura din București

17⁴⁸

1917 ianuarie 27, Latunoia. Carte poștală trimisă de medicul Constantin Turcu din Corpul 3 Armată, Armata I-a, prietenului său, Fanny Gheorghiu, aflat la Botoșani, în care vorbește printre altele de operațiunea de refacere a Corpului, care era în plină desfășurare.

„Don Fanny

⁴⁶ Loc. cit., inv. 31.908, original, f. 1.

⁴⁷ În data de 25 decembrie 1916 Brăila și Focșani cad în mâinile dușmanului, cf. Alexandru Averescu, *op.cit.*, p. 118.

⁴⁸ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.909, original, f. 1.

Ne-am stabilit în fine – dar cam departe ca să cerc pe vremea asta să vă mai văd.

Bine ca să zic așa, pentru timpurile noastre.

Ne refacem, ne prefacem și așteptăm să ieșim din iarnă – restul ...? (adică semn de întrebare)

Tu? Mititica? Mitică? Nicușor? Speram să mă reped la Iași – dar nu mai sper până n-o fi ordin de sus pentru concediu.

Cu dragoste C<onstantin> Turcu.⁴⁹

Expeditor: Constantin Turcu, Medic Ambulanța Diviziei - Corpul

III

Destinatar: Dr. Papadopol pentru Fanny Gheorghiu Botoșani

<Ștampile>: Latunoaia Gară 27 ian.1917

18⁵⁰

1917 aprilie <?>, <?>. Carte poștală trimisă de elevul plutonier Dumitru Nițescu, familiilor Nițescu și Ionescu din Galați, în care îi anunță că a fost repartizat la regiment și că va fi avansat sublocotenent.

„Dragii mei,

Am ajuns cu bine la regiment. M-am întâlnit cu D<omnul> subl<ocotent> Boboc care e foarte binevoitor față de mine. Sunt repartizat așa cred eu la bateria I. La 15 aprilie plecăm cu regimentul să ne instalăm în [...]⁵¹. Am venit într-un regiment care îmi place foarte mult. Ofițerii toți sunt băieți de treabă. Masa o luăm la popotă 0,85-1 leu masă. Pe ziua de 1 Mai ne avansează sublocotenenți, așa ne-a spus d<omnul> colonel Folescu.

⁴⁹ Medic sublocotenent Constantin Turcu, Ambulanța Sanitară a Brigăzii a III-a Mixtă, Corpul III (general Tănăsescu), Divizia 6 Infanterie. Divizia a intrat în cadrul Armatei a II-a pe frontul de la Predeal-Prahova, în retragerea de la Azuga (10 octombrie 1916), fiind greu încercată în luptele de la Tabla Buții și în atacul de la Tehereu și Dealul Șoimului (14/29-15/28 octombrie 1916), Șiriu (22-24 octombrie 1916), după care a intrat în componența Armatei de Nord. Revenită la Armata a II-a, Divizia 6 participă la bătălia de la Mărăști (9-24 iulie, prima ofensivă, luptele de pe Dealul Arșiței, Sușița și bătălia de la Oituz-Mărăști-Cireșoia, Dealul Sticlărie, cotele 383-408 și Negraponte), cf. Alexandru Averescu, *op.cit.*, p. 184-190; *Mărăști, Mărășești, Oituz...*, p. 52-53.

⁵⁰ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 31.911, original, f. 1.

⁵¹ șters de cenzură

Sărutări la toți, Mitică⁵²”.

Destinatar: Familiilor Nițescu și Ionescu, Str. Grădinii Vechi no.100 Galatz

<Ștampile>: Galați 28 apr<ilie>, 1917; Cenzura militară a județului Vaslui

19

1917 iunie 7 <?>. Carte poștală a elevului-plutonier Dumitru Nițescu adresată părinților, refugiați la Galați, în care le comunică vești despre activitatea în cadrul unității.

„Dragii mei,

Suntem într-o pădure și m-am pârlit de parcă sunt fundul unui ceaun de fiert ciorbă. Nu fiți îngrijorați că eu n-am scris până acum. Eu sunt bine, mai sănătos ca oricând. Îmi priește milităria și nu degeaba făceam eu de când eram tovil (țivil - n.n) la dreapta și la stânga toată ziua. Acuma am puțin de lucru, alerg toată ziua călare pe un Ducipal cam spălăcit, dar bun și măsor și fac la crochiuri. Am fost propus spre avansare, dar până acuma nu a venit la nimeni nimic.

Am primit câte o stea barosană și efecte: un veston, o pereche pantaloni, bocanci, două cămăși și două izmene, mari. Când ne îmbrăcăm cu ele parcă suntem niște paiațe. Tare frumoși mai suntem. Mulțumindu-i Floricăi (cumnata - n.n) pentru scrisorică și să ne mai scrie.

Sărutări la toți, adică de la papa până la domnișoara Aurica G. Ionescu. Cu bine, Mitică.”

Expeditor: Nițescu D<umitru> ,Elev plutonier Reg.13.

Destinatar Nițescu D<umitru>, Str. Grădinii Vechi No.100 Galatz

20⁵³

1917 iunie 8 <?> Carte poștală adresată fratelui său, Ion D. Nițescu, inginer silvic în satul Lucăcești (județul Bacău), în care îi descrie activitățile pe care le desfășura.

„Dragă Ionel,

⁵² Nițescu Dumitru, combatant în Reg. 13, artilerie, Bateria a 9-a, Divizia a 9-a, Armata 1-a (Generalul Cristescu), ulterior comandată de generalul erou Eremia Grigorescu, cf. V.Mocanu, *Timp al îndârjirilor...*, p. 159-207.

⁵³ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.912, original, f. 1.

Ți-am scris o scrisoare, dar n-am primit nici un răspuns. Mai lasă la o parte treaba și scrie-mi și mie ceva. Ce mai faci de altfel? Eu o duc minunat și-mi aștept înaintarea, lucrez mult dar îmi place. Tot timpul sunt călare, alerg de pe un deal pe altul, făcând măsurători și crochiuri și ridicând diferite sectoare pe planșetă în vederea luptelor cari o să urmeze. Suntem într-o pădure, dar curată, în rest știi tocmai ce-mi plăcea mie încă de când eram civil.

Îmi pare rău că nu plecăm odată pe front. Sunt militar și parcă mi-e rușine să spun cuiva că încă nu am fost pe front.

La revedere dragă Ionel și vezi descrie-mi.

Mitică"

Expeditor: Nițescu D. D<umi>tru, Elev plutonier Reg. 13

Destinatar: Ion D. Nițescu, șef inginer silvic Satul Lucăcești Prin Măicănești jud. Bacău

<Ștampile>: Iași 8 iun<ie>, 917; Cenzurat D<ivizia> 3

21⁵⁴

1917 iulie 1 <?>. Scrisoare trimisă, probabil, de sublocotenentul Fanny Gheorghiu, în care își exprimă încrederea că armata română va reuși să depășească situația grea pe care a traversat-o.

„Duduiță Cuța

Am primit rândurile mata<le>, peste cari plutesc ca o visare un aer de ușor pesimist. De ce? De ce <<duduie Cuța>>? De ce așa de tristă și așa de fudulă, că nici măcar nu vrei să te arăți.

De ce? – că doar de suntem și noi elită acum, ditai ofițeri, et par concequace⁵⁵ nu mai vorbești mujicilor – ci te adresezi ofițerilor.

Vad eu că te persecută refrenul cântecului ce ne amintește vremuri atât de frumoase. E greu? E greu? E foarte greu, dar la dracul - curaj - ce atâta. Ca mâine, poimâine prevăd, vom fi iarăși la olaltă și un dublu brio (sughiț), vom cânta acelaș refren ca pe o dulce amintire, în superbul celui mai îndreptățit chef, udat de cea mai adevărată bucurie.

Noi, noi o ducem bine. Ca visguroii (poporul) ne frământăm toată noaptea, iar ziua dormim cât putem și putem – vezi - toată ziua.

Sperăm că în curând vom rupe nodul gardian și vom trece, în sunetul trâmbițelor fanfarelor victorioase, peste ei să luăm aceia ce e al nostru. Vor fi ploi de bucurii și dureri, de decepții și de mândrie – furtuna va trece însă - și un soare limpede, cald, soarele dreptății va lumina pământul liber și o lumină mai bună.

⁵⁴ Loc. cit., inv. 30. 835, original, f. 1.

⁵⁵ Prin consecință (limba franceză în original).

Din țărâna acestui pământ liber va eși rodul viitor, rod cinstit, adevărat, egal – drept. A, dar eu vorbesc ca cel care a mâncat și apoi deinde filosofari și îmi vine să turbez când vă știu în ce strâmtoare vă găsiți. E însă vremea privațiunilor, a virtuților, a calităților de tot soiul. Și a ști să rabzi, a suferi e o virtute și onoare oamenilor virtuoși.

Dar îmi este foame...onoarea...E și acesta un sacrificiu, fie chiar pe altarul patriei. Încolo bine Duduița Cuța

Și cu respect

Te salută Fanny⁵⁶

22⁵⁷

1917 august 3 <?>. Carte poștală trimisă de sublocotenentul Popovici Alexandru, lui Vasilatos Ianis din Sulina, din care răzbate febrilitatea lunilor iulie-august 1917.

„Dragă Iani,

Îți scriu grăbit și-ți notific că până acuma sunt bine și sănătos. La fel și Nicu Cuculis, vărul tău. Cum vom avea mai mult timp îți vom scrie mai multe. Sărută din partea mea pe toți amicii și pe Penelopi.

Cu dragoste frățească, Alexandru⁵⁸

Expeditor: Popovici Al<exandru>, Sub<locotenet> Camp. 14, Reg. 83 inf., Div. a X-a

Destinatar: Vasilatos Ianis, Str. Portului Sulina

<Ștampile>: Poșta Sulina 3 august 1917; Cenzura Tulcea

23⁵⁹

1917 august 24, Bârlad. Carte poștală trimisă de sublocotenentul Dumitru Nițescu, din spitalul Cantemir din Bârlad, părinților săi refugiați în Galați.

⁵⁶ Probabil Fanny Gheorghiu, sublocotenent.

⁵⁷ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.905, original, f. 1.

⁵⁸ Sublocotenentul Alexandru Popovici era combatant în Compania 14, Regimentul 83, infanterie, Divizia X. Această divizie a fost dislocată, prin Ordinul de operație nr. 4 al Marelui Stat Major al Armatei din 29 iulie 1917, în regiunea Nicorești, fiind subordonată Armatei I, care avea misiunea de a respinge forțele inamice ce atacau pe direcția Mărășești și de a restabili situația pe frontul Ivești-Siret. Dintr-o dare de seamă a Comandamentului Armatei I către Marele Cartier General, aflăm că Divizia 10 s-a concentrat în zona Nicorești-Grozești, alcătuind, împreună cu Divizia 13, Grupul 5 Armată, cf. *Mărăști, Mărășești, Oituz...*, p. 242, 254.

⁵⁹ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30. 913, original, f. 1.

„Dragii mei,

Culmea nenorocirei să fii pe câmpul de luptă cu ploaia de gloanțe și obuze să fii sgâriat de o schije știți unde în... pardon, dar ceva mai mult să te îmbolnăvești de un fel de diaree (cam 20 de eșiri pe zi) încolo sănătate. Ce mai faceți de altfel? Nu fiți îngrijorați de loc. Cred că în covalescență să mă învârtesc să vin la Galați.⁶⁰

Sărutări de mâini la toți, Mitică”

Destinatar: D-lui Nițescu D<umi>tru, Str. Sfinții Împărați no. 13
Galatz

Expeditor: Nițescu Dumitru, Subl<ocotenent> Spitalul Cantemir
Bârlad

<Ștampile>: Bârlad Cenzurat

24⁶¹

1917 august <?>, <?>. Carte poștală a combatantului Gheorghe Alexandrii din Regimentul 33 Infanterie, Divizia a 10-a infanterie, adresată probabil fratelui său, Nicu Alexandrii, din Sulina, la sfârșitul eroicei bătălii de la Mărășești.

„Nicușor,

Am ieșit cu bine iară cu ajutorul celui de Sus. Au avut loc înclăștări mari și năprasnice. Nu-ți scriu mai mult, că nu am vreme și stau în câmpie deschisă, iară curierul pleacă la [...]”⁶²

Expeditor: Gh. Alexandrii, Comp<ania> 1. Reg<imentul> 33,
Divizia a 10-a Infanterie

Destinatar: Nicu Alexandrii, Pilotina Nr. 1 Sulina

<Ștampilă>: Sulina august 917

25⁶³

⁶⁰ În luna august 1917 Divizia 9-a se găsea pe poziții în sectorul nord, cota 461 - pârâul Zăbrăuciorul, în dreptul cotei 368. Ea a atacat pozițiile germane pe direcția P.T. Muncelul - cota 391, în ziua de 19 august 1917, ducând lupte grele, nereușind să-și atingă obiectivele stabilite prin ordinul de luptă nr. 40/17.VIII.1917. Atacul a fost reluat și pe 20 august. Probabil că în această perioadă a fost rănit sublocotenentul Nițescu Dumitru, cf. *Mărăști, Mărășești, Oituz...*, p. 265-366.

⁶¹ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.904, original, f. 1.

⁶² șters de cenzură

⁶³ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.832, original, f. 1.

1917 august <?>, <?>. Carte poștală trimisă de locotenentul Ștefan Dumitru lui Ioan Dumitru, învățător la Foltești de Galați, în care îi descrie luptele eroice duse de armata română la Mărășești.

„Dragă Ioane,

N-am răgazul necesar să-ți scriu azi mai multe, aici șuieră gloanțele și obuzele și șrapnelele ca în iadul de pe lumea aialaltă, dacă o fi undeva altă lume. Suntem atacați în valuri de nemți că te miri de unde răsar alții pe câți secerăm aici. Ai noștri ieri au trecut la atac în cămeși și izmene de căldură ce era: arșiță mare soarele dădea și arșiță de atâtea explozii de obuze și șrapneluri... iadul pe pământ nu alta. Au căzut și de-ai noștri și inamicul ce să-ți zic, stive stau leșurile lor în această țară a nimănui. Stau cu casca pe cap și când dorm, că se doarme câteva minute pe noapte, în picioare, ațipit pe mitraliera încinsă care fierbe de atâta foc. Nu am dormit nimenea din ai noștri de câteva zile, că nu se poate și primejdia ne paște de pe tot locul. Ori noi, ori ei, dar cred că o să fie ori noi, că se bat românii ca lei de la Plevna lui 877 că d'aia sunt români și pământul sfânt al nostru nu se poate da cu una două. Nu știu, Ioane, de-oi scăpa de aici, dară de-oi scăpa multe am să-ți zic. Frate Ioane te sărut pe tine și pe părinții tăi și ce-o vrea Dumnezeu să fie.

L<oco>t<enent> St. Dumitru⁶⁴

Nu știu nimic de Marin și de Petre al lui nea Vasile. Cred că au căzut bieții la o pădure de-aici, ce-i până la Răzoare, la câțiva pași de mine.

Ștefan⁶⁵

Spune-i lui Culai că frate-su a căzut rănit acu două zile, după ce s-o purtat ca cei mai bravi, cu dreapta lovită, a tras la mitralieră cu stânga până l-o luat cu brancarda căzut peste bandă. Zic că o să scape.⁶⁶

Ștefan”

Destinatar Ioan Dumitru - învățător la Foltești de Galați - Foltești, jud<ețul> Covurlui

<Ștampile>: Galați; Cenzura Militară; Corpul 2

⁶⁴ Corpul 2 Armată ocupa la Mărășești o poziție pornind de la cota 1234, mergând spre culmea Sboina Neagră, cota 1375 – pe muntele Țurloaia (1138) – cota 827 - est Fața Schitului, dealul Titiana, vârful Streiului, cf. *Mărăști, Mărășești, Oituz...*, p. 195.

⁶⁵ Șters de cenzură

⁶⁶ Lupta de la pădurea Răzoare a avut loc în ziua de 6 august și a rămas în analele armatei ca exemplu de curaj și sacrificiu, cf. *Mărăști, Mărășești, Oituz...*, p. 332-333.

26⁶⁷

1917 noiembrie 18 <?> Carte poștală expediată de medicul sublocotenent Constantin Turcu din Regimentul 2 Grăniceri, adresată sublocotenentului Fanny Gheorghiu, aflat în Tecuci, în care îi cere să facă rost de cărți pentru a-și susține doctoratul.

„Don Fanny

Ți-am pierdut urma și tare aș vrea să te găsesc acum să-mi faci un serviciu.

S-a aranjat [...] ⁶⁸ în C.G.S.S ca să dăm examenele la Iași și cum războiul tinde să mă îmbătrânească, vreau să dau și eu ceva doctorate.

Tu ai posibilitatea să-mi faci rost de:

Précis d' anatomie descriptive par Testut.

O Physiologie (de preferință Maurice Arthus)

O hystologie.

Ți-am fi foarte recunoscători și numai cu una din ele (în primul rând Testut).

Cu drag C. Turcu” ⁶⁹

Expeditor: Constantin Turcu, Medic sublocotenent Regimentul 2 Grăniceri

Destinatar: D<omnu> S<u>b<locotenen>t Fanny Gheorghiu, Anton Circu nr. 1 Tecuci

<Ștampile>: Tecuci 18 nov. 917 Cenzura militară Tecuci, Cenzurat Tecuci 2. Armata de operații Liberă expediere

27⁷⁰

1918 mai 25 <?>. Carte poștală trimisă de Luța Zamfirescu, băiatului ei Florea, cercetaș în cohorta Păstorul Bucur din colonia Sculeni, județul Iași.

„Scumpul meu copil

⁶⁷ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.912, original, f. 1.

⁶⁸ Ilizibil

⁶⁹ Regimentul 2 Grăniceri a luptat tot timpul războiului. Batalionul 1 al acestui regiment, la începutul războiului, a intrat în componența Diviziei a 4-a (grupul Prahova). La 11/24 noiembrie 1916 regimentul ia parte la apărarea Capitalei în cadrul Brigăzii de Grăniceri (Colonel Cantacuzino), Divizia a 8-a (General Pătrașcu, Corpul 14 General Văitoianu). În 1917 se distinge în luptele de la Mărăști și Oituz, remarcându-se în luptele de la Dealul Arșița, Dealul Leșunțului și Dealul Sticlăria.

⁷⁰ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 1150, original, f. 1.

Primii 3 (trei) cărții poștale și o scrisoare închisă și mă bucurai că ești sănătos și bine. Dragul mamei copil vei ști și de mama ta Luța că este sănătoasă și bine. În casa noastră cum m-ai lăsat așa mă vei găsi. Te rog Mișiuile să vii cu cineva mai bătrân ca tine Petru Trușcă sau Petrică Sfetcu sau altcineva din Craiova.

A ta mamă care te sărută și te dorește din suflet.

Luța Zamfirescu

Mai răspunde-mi de primire și când vii."

Pe verso:

„Primită la Miercuri 25/ V 1918.

S.S. indescifrabil"

*Destinatar: Zamfirescu I. Florea, Cercetaș Cohorta Păstoru<l>
Bucur Colonia Sculeni*

Județu<l> Iași Moldova

<Ștampile> Craiova 9 mai 1917 - De sosire 4 iunie 1918

28⁷¹

1919 februarie 14, Galați. Carte poștală trimisă de Mariana Jora, soțului ei, Vasile Jora, șeful Oficiului poștal al Diviziei 13, în care îi descrie situația de acasă.

„Dragă Vasile

Eri am primit c<artea> ta poștală, iar azi cele 2 pachete.

Să-ți spun sincer că eram foarte neliniștită din cauză că nu primisem de două săptămâni nici o veste de la tine.

Acum când mi-ai scris și îmi spui că ești sănătos sunt mulțumită și mă bucur mult.

Noi, dragul meu, suntem cu toții asemenea sănătoși. Am citit în „Monitorul Oficial” avansările de la poștă în care figurezi și tu. Primește felicitările mele, urându-ți în curând la mai mare.

În sfârșit am luat și eu alimente de la Manutanța pe luna ianuarie, anume: ulei 5 kg, zahăr 3,6 kg, sare 4, mălai 18, macaroane 1, făină integrală 2.

Se aude însă că pe Februar are să se dee f<oarte> puțin.

Se vede că un ghinion mă urmărește acum, când să iau și eu după atâta lipsă ce am îndurat să nu pot căpăta.

În sfârșit resemnare.

Te sărută cu tot dorul și drag Mariana"

Destinatar: Vasile Jora, oficiant gr<ad>I Oficiul militar Divizia 13

⁷¹ Ibidem, inv. 30.917, original, f. 1.

<Ștampile:> Galați, 14 februarie 1919; Biroul de cenzură militară Galați

29⁷²

1919 mai 9, Debrețin. Carte poștală trimisă de Vasile Jora, șeful oficiului poștal al Diviziei 13-a, soției sale Mariana din Galați, în care își exprimă mulțumirea că familia este asigurată cu pâine în fiecare zi.

„Dragă Mariana

Am primit scr<isoarea> ta în care îmi spui despre botezul fetei, nu-mi spui dacă ai primit coletul trimis cu borangic.

Sunt mulțumit că-mi scrii, că cel puțin sunteți asigurați cu pâine, e foarte trist că e numai atâta și văd, văd de-aproape suferințele voastre de care mă doare și mă doare mult, a-și fi mai ușurat dacă am fi la un loc. Chiar de nu a-și fi de mult ajutor totuși suferințele în comun par mai ușoare. Eram mai îngrijorat știindu-vă și fără pâine, acum cel puțin mi s-a luat de pe suflet această piatră.

Astăzi, Dragă Mariana, 9 Mai primesc și scr<isoarea> prin care îmi anunț moartea copilei și chestia bursei cu Gică. Acum judec și tu singură asupra reflecțiunilor tale în chestia nerespunderii la timp la scrisorile tale. Sunt curios că nu-mi ai mai scris și cu alte scrisori ce le-am primit despre afacerea Gicăi, cum a rămas și cine au reușit la bursă? Trimite la Giunghiurasa ceara un pachet trimis acum 3 zile conținea sandale de lemn etc.

Vă sărut și doresc sănătate Vasile”

Destinatar: Dnei Mariana Jora, Str. Princepsa Maria 78 Galați.

<Ștampile:> 18 mai, Galați; (altă ștampilă ilizibilă)

30⁷³

1919 mai 18, Galați. Carte poștală trimisă de Mariana Jora, soțului ei, Vasile Jora, aflat pe frontul din Ungaria, în care îi descrie situația grea de acasă.

„Dragă Vasile

Am primit pachetul cu sandalele și celelalte, mă voi căzni a le utiliza pe toate pe cât posibil, ce să-i faci după vreme, aci într-adevăr au venit cu necazurile destule, dar scumpele cu toate că mai aflăm puțin ca mai înainte, dar totuși nu-ți vine a cumpăra coturi cu 9,10, 12 lei metru, spun de cele mai proaste celelalte stofe 28, 35, 40, 120, 150 <lei>, coloniale de asemenea

⁷² Ibidem, inv. 30.919, original, f. 1.

⁷³ Ibidem, inv. 30.919, original, f. 2.

sunt, dar totuși scumpe: undelemn 22 kilo, măsline 16, 18, sardele 6, 25 cutia, cafea 28, orez 20, smochine 8, stafide 10 până când roșcovele se vând cu 6 lei kg. Așa că poți cumpăra și mânca cu banii pe care mi-i trimiți? Cu 5 copii? Apoi carnea 14 lei, peștele 12, 14, 18, brânza 18, 20.

Și când te gândești că lăptezi și-ți trebuie o hrană mai substanțială de care sunt lipsită de atâta vreme. Sunt tare slăbită și mă întreb până când voi mai putea rezista cu așa viață plină de privațiuni și necazuri. Îți spun sincer m-am săturat până la gât. Tu desigur o duci bine și ai voi să fii tot așa, deoarece văd că nu mai spui nimic relativ la mutare sau demobilizare, nici cel puțin să vii să vezi fetița și pe ceilalți de curiozitate. Dar ce să zic, ai tu alte curiozități care te preocupă și care-ți răpește timpul cu noi. Relativ la Gică îți scriu că s-a revenit a se da numai la orfani de război care sunt destui de numeroși, el însă învață f <oarte> bine, dacă nu mă înșel e întâiul. Să vedem și pe trimestrul al IV-lea. Cu Mircea și Margareta nu pot să-i prezint acum. Poate la septembrie n-am timp să-i prezint sunt mult ocupată.

Te sărut și doresc Mariana"

Destinatar: Vasile Jora, Șeful Oficiului Poștal Militar Divizia 7

<Ștampile:> Galați, 21 mai 1919; Divizia 7

31⁷⁴

1919 iunie 1919, Szentes. Carte poștală trimisă lui Fanny Gheorghiu, licențiat în Drept, angajat la Ministerul de Industrie și Comerț, Direcția Contencios din București, expediată din Szentes (Ungaria).

„Szentes, 7 iunie 1919⁷⁵

Iubite Fănică

Iartă-mă că-ți scriu așa de rar dealtfel nici nu-i posibil, poșta de aici merge f<oarte> greu. Câtva timp n-a mers de loc căci n-am avut nici cenzor, acum vreo câteva zile s-a hotărât și cenzorul e un frate f<oarte> drăguț. Voi ce mai faceți pe acolo? Eu o duc bine n-am ce zice. Muncesc f<oarte> mult. O să am multe să vă povestesc la venire. Îți închipui și tu cum o duc eu pe aici, dar n-am trăit clipă fericită în care să nu mă gândesc la voi. Ce

⁷⁴ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30. 981, original, f. 1.

⁷⁵ Pe 30 aprilie 1919, trupele Diviziei 1 Vânători au atins Tisa, intrând în localitățile Szentes, Mindszent Hodmezövasárhely. Divizia era comandată de generalul Lecca Aristide, cf. *Jurnal de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania (1918-1921)*, ediție îngrijită de Viorel Ciubotă, George Niculescu și Cornel Țucă, Satu Mare, 1998, p. 174, 179.

mulțumit a-și fi să vă simt lângă mine. Ce faci Tanczi? Complimente. Cu dragoste frățească Mitică."

Destinatar: D-lui Fanny Gheorghiu, Licențiat în Drept, Ministerul de Industrie și Comerț (Dir<ecția> Contencios) București

32⁷⁶

1919 august 21, Debrețin. Carte poștală adresată de Fanny Gheorghiu, membru al Comisiei centrale de exploatare, lui Simon Papadopol, medic primar în Tecuci.

„Dragă Simione

*Îți scriu de la Debrețin și peste 3-4 zile îți voi scrie din Buda Pesta. Îți trimit monumentul eroului Kosuth. Oraș f<oarte> drăguț, dar cam bizar. Viața convenabilă. Stau la cel mai mare hotel. Fac parte din Comisia Centrală de Exploatare.*⁷⁷

Te sărut cu drag Fanny"

Destinatar: Doctor Simion Papadopol Medic Primar Tecuci România

<Ștampile:> București Gara de Nord Tranzit 2... august 1919; (altă ștampilă, ilizibilă)

33⁷⁸

1919 iulie <?>, Pe Tisa. Carte poștală trimisă de Vasile Jora, șeful oficiului poștal de la Grupul General Dumitrescu, soției sale, Mariana, în preajma ofensivei românești care va duce la ocuparea Budapestei.

„Dragă Mariana,

Astăzi 30 iul<ie> am ajuns în localitatea Mădăras, lângă Tisa, pe care o vom trece așteptând ordine și cât de curând îți voi scri<e> din B<uda>pesta.

Aceasta ne era destinația de la început și acolo mergem la care plăcere totuș<i> ași renunța dacă-mi va sosi vestea ce-mi anunțași și pe care o aștept cu nerăbdare. Sunt sănătos, dar voi a ști de voi și mai ales în chestia hranei cum se prezintă acolo, apoi ai multă grijă de lemne, adună cât de multe. Cu chiriașii cum s-a rezolvat. Ași dori ca copii (sic!) toți să stea în

⁷⁶ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.812, original, f. 1.

⁷⁷ Comisia Centrală de Exploatare a fost creată în zona de est de Tisa, zona militară, având menirea să administreze și exploateze sistematic acest perimetru. Guvernator a fost numit generalul Traian Moșoiu.

cf. G.D. Mărdărescu, *op.cit.*, p. 69.

⁷⁸ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.921, original, f. 1.

curte și numai la nevoie să iasă și pe cât se poate de cuminți, asta ne face cinstea.

*Cu drag te sărut și pe copii tu în locul meu și cât de curând la revedere.
Tăticul vostru Vasile"*

Expeditor: Jora, șeful oficiului Grupul G<enera>l Dumitrescu „Pe Tisa”⁷⁹

Destinatar: D-nei. Mariana Jora, Str. I. C. Brătianu 104 Câmpu Lung

34⁸⁰

1919 august 8, Peczel. Carte poștală trimisă de Vasile Jora, șeful Oficiului militar al Diviziei a 7-a, soției sale, Mariana Jora din Câmpulung Muscel, din preajma Budapestei.

„Scumpii mei,

*Eri am ajuns în această localitate la 9 km de B<uda>pest, nu știu de vom intra cu Div<izia> noastră în B<uda>p<esta>, deoarece ne-au luat altele înainte și noi avem însărcinarea de a menține ordinea prin împrejurimi.*⁸¹

În fine cu ajutorul lui D<umne>zeu și cu sănătatea dăruită de el am ajuns și pe aci.

Naturalul este că curiozitatea omului e mare, dar nu prea e de trăit aici. Scumpete extraordinară și nu se găsește. Aci în loco 200 kor<oane> pușorul, la B<uda>pesta 2000 cor<oane> gășca. Pâine nu găsești. Se împarte de primărie făina ca să-și facă fiecare. Carne nu există. Noi însă nu ducem lipsă de nimic.

⁷⁹ Grupul General Dumitrescu a terminat gruparea în regiunea Mădăras în 30 iulie, urmând ca în noaptea de 30-31 iulie 1919 să înceapă trecerea Tisei. Grupul era format din Divizia 7-a și Brigada 2 Roșiori. Generalul Constantin Dumitrescu era născut în 25 februarie 1868. A avansat repede, ajungând în 10 mai 1915 locotenent colonel în cadrul Diviziei I. Războiul i-a adus gradul de general, cf. *Jurnal de operațiuni...*, p. 295 și *Anuarul Armatei Române pe anul 1916*, București 1916, p.444.

⁸⁰ Muzeul Județean Satu Mare, Colecția Grigore Cuculis, inv. 30.922, original, f. 1.

⁸¹ Pe 4 august 1919 Budapesta a fost ocupată de 3 escadroane din Brigada 14 Roșiori, trei grupe de mitraliere și o secție de 2 tunuri, care făceau parte din Grupul General Holban (Divizia II cavalerie, Diviziile I și II-a vânători). cf. G. D. Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1918-1920)*, București, 1921, p. 157; Gh. I. Brătianu, *Activitatea politică și militară a României în 1919*, București, 1939, p. 124-125; *Jurnalul de operațiuni...*, p. 333.

Din ceea ce aştept n-am nicio ştire.

Necazurile sunt multe, să mulţumim însă lui D<umne>zeu că m-a învrednicit pe mine, tatăl vostru, a fi printre cei ce istoria îi va mări cât va trăi omenirea.

Vă sărut şi la revedere cu sănătate. Vasile"

Expeditor: Jora, Şeful of<iciului> mil<itar> Div<izia> 7

Destinatar: Mariana Jora, Str. I.C. Brătianu 104 Câmpu Lung Muscel

35⁸²

1919 august <?> <Budapesta>. Carte poştală trimisă din Budapesta de Vasile Jora soţiei sale, Mariana Jora, din Câmpulung Muscel.

„Dragă Mariana

Primiţi sărutările mele din faimosul oraş ce azi face fală ţarei şi armatei române.

La revedere cu toată dragostea Vasile"

Destinatar: D-nei Mariana Jora, Str. I.C. Brătianu 104 Câmpu Lung

36⁸³

1919 august 22, Cluj. Carte poştală trimisă de combatantul Roşu părinţilor săi, în care îşi exprimă satisfacţia faţă de faptele la care a asistat, care nu se întâlnesc decât foarte rar în viaţă.

„Dragă mamă şi tată

[...] din Cluj. Nu ştiu dacă am dat adresa care este: Corpul 6 Armată, sunt bine sănătos şi mă împac bine cu toate pe aici. Am avut zile frumoase de tot cu care rar te întâlneşti în viaţă.

Sărutări de mâni şi complimente la toţi. [...]"

Destinatar: D<om>na şi D<omnu>l D. Roşu, Str. Mihăileanu 42 Bucureşti

<Ştampile>: Cluj Cenzura de Cluj

37⁸⁴

1921 aprilie 1923, Briceni. Carte poştală trimisă de medicul militar George Grigoriu, din Regimentul 26 Roşiori, soţiei sale, în care îi descrie situaţia nesigură din Basarabia.

⁸² Muzeul Judeţean Satu Mare, Colecţia Grigore Cuculis, inv. 30.922, original, f. 1.

⁸³ *Ibidem*, inv. 30.994, original, f. 1.

⁸⁴ *Ibidem*, inv. 30.844, original f. 1.

„Dragă Mutzule,

M-am înapoiat de la Samoillovca și mâine plec la Sanca și Ataki în combaterea boalelor de ochi.

Am primit încă trei scrisori de la tine; încet, încet vin toate. Planul de a ne vedea de Paști s-a spulberat. Concediile trupei s-au suprimat, iar pentru ofițeri se admit câteva zile acelor ce nu au avut de loc anul acesta.

La asta se adaugă plata drumului la înapoieri, căci ordinul spune să se suprima foile de drum. Ba mai mult aflu că s-ar fi suprimat și foile ce se dădeau semestrial familiilor ofițerilor. Stai că nu s-au terminat încercările: e vorba să ne deplasăm curând mai spre sud. Unde anume, nu se poate spune. Se bănuiește însă, o localitate ca Bricenii de Hotin cu deosebire că e la vreo 20-30 km departe de gară. Culmea mizeriei se apropie de se vor realiza toate acestea. Paștile le-om face pe drum. Cine știe? Pentru mizerii suntem aduși aici și ne putem felicita de curajul cu care le înfruntăm. Însă ne-om abrutiza cu totul și nu ne-or mai face nici o impresie.

Oricât de idealist ai fi, nu poți suferii să se ia mai mult de la unii decât de la alții.

Vă îmbrățișez George”

Expeditor: Dr. Grigoriu R<egimentul> 26 R Prin [...] ⁸⁵ *

Destinatar: D-nei Madeleine Dr. Grigoriu, Str. Mihai Bravul 22

<Ștampilă> 24 aprilie 1921

DOCUMENTS FROM DOBRUJA IN THE COLLECTION OF SATU MARE COUNTY MUSEUM

Abstract

This paper presents for the first time a part of the documents of exceptional value from the Cuculis collection (Tulcea), bought 20 years ago by the Satu Mare County Museum. Documents about World War I (letters, photos, etc.) are presented.

Keywords: novel documents, Cuculis collection, World War I, letters from the battlefield.

⁸⁵ ilizibil